

A város nem skanzen: lüktető élettér

„Az épített környezet, az életközegünket nem lehet megkerülni az identitásban, de a város folyton változik.”

DEBRECEN. Április 11-én ünnepeljük Debrecen napját. A szabad királyi városi rangra emelkedésének dátuma ez. 329 éve már, hogy a cívisvárosba került I. Lipót császár adománylevele, melyet féltve őriznek a megyei levéltárban. Történelmi pillanat, büszkeség, de Debrecen múltja nem itt kezdődik.

Horváth Péter helytörténeti kutatónak volt szerencséje olyan ásatásokon részt vennie, amely eredményeképp D. Szabó László régész avarkori lakóház alapját azonosította a belvárosban, a bíróság közelében. Felemelő érzés töltötte el annak tudatában, hogy ahol állt, ott 1500 évvel ezelőtt is zajlott az élet, létezett egy közösség.

A városháza tervtárának munkatársa az előzményekről elmondta: Debrecen Károly Róbert idején került fel igazán az ország térképére. Az eredményes csatáiért és

Az I. Lipót császár által 329 éve adományozott oklevél

FOTO: MAGYAR NEMZETI LEVELTAR

hűségéért nádorrá kinevezett Dózsa hadvezér az egyesített birtokai központjául jelölte ki a cívisvárost. A király után a legfontosabb ember tehát itt élt. Az egyre erősödő település polgárainak I. Lajos király 1361-ben jogot adott arra, hogy a bírót és a tanács tagokat megválaszthassák, ez óriási előrelépés volt. A Hunyadiak idején sok vásártartási kiváltságban is részesült Debrecen, amely ezekben az időkben egy nagyon jó kereskedelmi csomópontban fekvő, erős gazdaságú, a helység vezetésével kapcsolatosan maga döntő autonóm település volt. A történelem megtörte ezt a sikeres épülési

folyamatot. Az ország három részre szakadásának terhét a mai megyeszékhely próbálta egy ideig a hátán vinni, azaz háromfelé adózni és alkalmazkodni, de egy idő után ebben teljesen kimerült.

Az alku legparázslóbb pontja

A helyi szenátus több pontban írta össze azokat a jogokat, amelyek újra a város felemelkedését szolgálták, és tizenegy hónapnyi tárgyalással tudták kivívni I. Lipót királynál azokat. A kiváltságlevélnek azonban csak bő két évtizeddel ezután tudtak valódi érvényt szerezni, és törvénybe iktatni. Az alku legparázslóbb pontja a katoli-

kus egyház és a ferences rend beengedése volt a kálvinista Rómába. A katolikus bécsi királytól ez érthető elvárás, ám a zárkózott, gazdasági érdekeit, önállóságát szem előtt tartó, hagyományaihoz ragaszkodó, a városvezetés és a református vallás összefonódására építő település lakóinak csaknem elfogadhatatlan kérés volt akkoriban. Végül 1715-ben meglépte ezt Debrecen, s újra virágzásnak indult.

A város nem skanzen - feleli lazán óvatoskodó kérdéssemre, hogy mi határoz meg egy települést, ha nem az épületei. Hiszen a várostörténethez képest rövidke életünk során is annyi jól meg-

szokott ingatlan eltűnésén búsonghatunk, s annyi új látképhez kell hozzászoknunk. A szakemberről tudható, hogy épp régi házak bontásaira járva igyekeznek megmenteni az egykori építészet nyomatait, pecsétes téglákat, ablakvasalatokat, évszámmal ellátott mestergerendákat. Emiatt hittem, hogy tapintatosságra van szükség a téma kapcsán. - Az új épületek születésekor mindig az érdek- és értékvédelem csatározik, a legoptimálisabb persze, ha a kettő kézen fogva jár. Ha az 1910-es években a Domb utca környékén egy fésűfogas telekről, utcára merőleges, puritán nádfedeleles házból kijött egy cívis polgár, és meglátta a négyemeletes tömblakásokat a Piac utcán, az neki legalább akkora sokk volt, mint amilyeneket ma átélünk. Egy város mindig változik, ha nem lüktet, megáll a fejlődés. Az igazi kérdés az, ha már eltűnik valami, hogyan lehetne a helyére olyat tenni, ami 50 vagy 100 év múlva is értékke válik, nem pedig lebontandó szürke ingatlanná - mondta.

Horváth Péter kedvelt helyszínei a gyermekkorához kötődnek: a Batthyány utcai lakásuk és a nagyszülői ház környéke a Varga utcán. Szakmai szempontból pedig a Kígyó utca 55. szám alatti, 1730-as években megtoldott - tehát annál is korábban épült - ingatlant említi, ami csapszékként működött egykor. Valamint kiemeli a régi Kőjál-épület mögött zajló ásatást, ami az egykori ferences kolostor nyomait igyek-

szik felfedezni, megőrizni. Feljegyzések szerint a Csapó utcai sorház építésekor szerkerszám vitték innen a csontvázakat. A középkori debreceniek egy részét ugyanis itt helyezték egykor végső nyugalomra.

A kutató vallja, a múlt ismerete nélkül szegényebb, labilisabb a jövőnk. Fontos volna megismerni legalább a szűk környezetünk történetét, illetve oktatási intézményekben teret engedni ennek a tudásnak. A 329 éves Debrecen városnak megmaradást kíván mind kulturális, szellemi és helyi érték szempontjából úgy, hogy az ne csak az itt lakók számára legyen fontos, hanem a fejlődésével együtt meghatározó legyen országosan, akár világviszonylatban.

HABE

Horváth Péter FOTO: NAPLO-ARCHÍV

Lehetünk világpolgárok, de a lakóhelyünket nem tudjuk levetkőzni
HORVÁTH PÉTER

Látogasson el hírportálunkra!

HAON.hu